

УДК 378.141

Олена Лисенко

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ РЕСПУБЛІКИ ІРЛАНДІЯ

У статті розкрито особливості професійної підготовки вчителів початкової школи у системі вищої освіти Республіки Ірландія. Досліджуючи зарубіжні джерела, автор застосовує такі наукові методи: аналітичний та метод теоретичного узагальнення. Учителів початкової школи у Республіці Ірландія готують за програмами послідовної і паралельної педагогічної освіти. Усі програми педагогічної освіти за напрямом початкова школа проходять академічну і професійну акредитацію. Основними складовими програм початкової педагогічної освіти за напрямом початкова школа є базові, професійні, навчальні дисципліни (початкової школи) і педагогічна практика.

Ключові слова: професійна підготовка, вчителі початкової школи, програми педагогічної освіти, педагогічна практика.

В статье раскрыты особенности профессиональной подготовки учителей начальной школы в системе высшего образования Республики Ирландия. Изучая зарубежные источники, автор применяет такие научные методы: аналитический и метод теоретического обобщения. В Ирландии учителя начальной школы проходят профессиональную подготовку в соответствии с программами последовательного и параллельного педагогического образования. Все программы педагогического образования для учителей начальной школы проходят академическую и профессиональную аккредитацию. Основными компонентами программ педагогического образования (начальная школа) являются базовые, профессиональные дисциплины, учебные предметы начальной школы и педагогическая практика.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, учителя начальной школы, программы педагогического образования, педагогическая практика.

The article reveals peculiarities of primary school teachers' training in higher education establishments in the Republic of Ireland. Studying Ukrainian and foreign sources, the author uses analytical and theoretical generalization research methods. In the Republic of Ireland primary school teachers are trained according to the consecutive and concurrent programmes of teacher education. The duration of concurrent teacher education programmes is 4 years (240 credits), consecutive ones – 2 years (120 credits). All programs of initial teacher education (primary school) receive academic and professional accreditation. Teaching Council decides if teacher education programmes meet the recognized standards of primary school teachers' professional training. The main component parts of initial teacher education programs (primary

school) are basic, professional, subject disciplines and school placement. Future primary school teachers must also pass two blocks of the Gaeltacht Placement. The duration of each teaching practice block is about 2 weeks.

Key words: *teacher training, primary school teachers, programmes of teacher education, teaching practice.*

На сучасному етапі в Україні проводиться реформування системи вищої освіти, успішність якого пов'язана з вивченням прогресивного світового досвіду. Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю пошуку шляхів удосконалення педагогічної освіти в Україні в умовах глобалізаційних та євроінтеграційних процесів.

Останнім часом науковці зосередились на вивченні сфери професійної підготовки педагогічних кадрів різних країн: В. П. Лащихіна (Франція), А. В. Соколова (Англія і Шотландія), Н. П. Яцишин (Велика Британія), Ю. М. Короткова (Греція), В. М. Базуріна (Велика Британія), К. В. Рибачук (США), Т. М. Данилишена (США), Я. М. Бельмаз (Велика Британія та США), Н. М. Пиж (Канада).

Різні складники освіти Ірландії стали предметом дослідження українських учених: Ю. А. Кучер (система вищої та середньої освіти), О. І. Ситник (освіта дорослих), Ю. Г. Запорожченко (система забезпечення якості вищої освіти) та ін. Отже, аналіз наукової літератури та дисертаційних досліджень дає змогу констатувати, що підготовка вчителів початкової школи у системі вищої педагогічної освіти Ірландії не була предметом системного вивчення й окремого аналізу.

Мета статті – розкрити особливості професійної підготовки вчителів початкової школи у системі вищої освіти Ірландії у сучасний період розвитку.

До середини 2016 р. у Республіці Ірландія діяло шість закладів вищої педагогічної освіти, які забезпечували підготовку вчителів початкової ланки: Інститут педагогічної освіти Маріно, Коледж Пречистої Діви Марії, Коледж Св. Патрика, Коледж педагогічної освіти Церкви Ірландії, Коледж педагогічної освіти Фроебель та приватний коледж Гібернія. У кінці 2016 р. відбулись суттєві зміни в структурі початкової педагогічної освіти Ірландії. Коледж педагогічної освіти Фроебель став частиною Національного університету Ірландії у Майнуті. У 2016 р. Коледж Св. Патрика, Драмкондра і Інститут педагогічної освіти Божої Матері перестали бути самостійними закладами педагогічної освіти, вони стали частиною Дублінського міського університету. Розроблені інші шляхи оптимізації системи педагогічної освіти країни. Було запропоновано започаткувати ще один інститут педагогічної освіти, який би об'єднав Університетський коледж Дубліна, Трініті коледж, Інститут педагогічної освіти Маріно, Національний коледж мистецтв та дизайну. Більшість закладів педагогічної освіти готують учителів початкової школи як за моделлю паралельної, так і послідовної педагогічної освіти. Лише Коледж педагогічної освіти Церкви Ірландії готує студентів за моделлю паралельної педагогічної

освіти. Гібернія коледж переважно здійснює підготовку педагогічних кадрів за моделлю послідовної педагогічної освіти. Зазначений заклад також проводить підготовку вчителів початкової школи за заочною формою навчання. Це курс дистанційної підготовки на отримання диплома з вищої педагогічної освіти для вчителів початкової школи, акредитований Радою освітніх кваліфікацій у сфері вищої освіти [1, с. 59–61].

За останні роки в Ірландії були розширені програми початкової педагогічної освіти. З 2012 р. в усіх закладах вищої педагогічної освіти був подовжений термін бакалаврських програм педагогічної освіти денної форми навчання до 4-х років (240 кредитів). З вересня 2014 р. післядипломні програми педагогічної освіти для майбутніх учителів початкової школи були розширені до 2-х років (120 кредитів) [1, с. 62].

Таблиця 1

Заклади вищої педагогічної освіти, що готують вчителів початкової школи у Республіці Ірландія

Заклад вищої педагогічної освіти:	Модель педагогічної освіти:
Інститут педагогічної освіти Маріно	паралельна, послідовна
Коледж Пречистої Діви Марії	паралельна, послідовна
Коледж Св. Патрика	паралельна, послідовна
Коледж педагогічної освіти Церкви Ірландії	паралельна
Коледж педагогічної освіти Фробель (зараз – частина Національного університету Ірландії, Майнут)	паралельна, послідовна
Коледж Гібернія	послідовна

Учителі початкової школи здобувають відповідну кваліфікацію для навчання предметам, що входять до програми початкової школи, і які вивчають діти віком від 4 до 12 років. Загальні вимоги та вимоги щодо рівня знань окремих дисциплін, необхідних для вступу до програм педагогічної освіти, встановлюються Департаментом освіти і навчок. Рада вчителів при цьому виконує дорадчу функцію. Для майбутніх учителів початкової школи, які проходять конкурсний відбір на програми паралельної освіти, встановлюється мінімальний рівень знань з математики, ірландської і англійської мов. Дані щодо зазначених вимог подані у таблиці 2.

Таблиця 2

Мінімальний рівень вимог до вступу на програми паралельної педагогічної освіти для майбутніх вчителів початкової школи [4, с. 17–18].

Загальні вимоги:	Вимоги щодо основних дисциплін:
результати комплексного випускного іспиту: С3 (вищий рівень) не менше ніж із трьох предметів;	С3 з ірландської мови (вищий рівень);
D3 з трьох інших предметів.	С3 з англійської мови (загальний рівень), D3 – (вищий рівень);
	D3 з математики (загальний або вищий рівень).

Таблиця 3

Мінімальні вимоги до вступу на програми послідовної (післядипломної) педагогічної освіти (початкова школа) [4, с. 17–18].

Загальні вимоги	Вимоги щодо рівня володіння окремими дисциплінами
<ul style="list-style-type: none"> – ступінь бакалавра з відзнакою (Honours Bachelor degree), що відповідає 8 рівню національної шкали кваліфікацій (НШК) та передбачає більш ґрунтовну підготовку в порівнянні зі звичайним ступенем бакалавра; – ступінь магістра (9 рівень за НШК); – ступінь доктора (10 рівень за НШК). 	<ul style="list-style-type: none"> – ірландська мова (вищий рівень) – С3; – англійська мова: С3 – загальний рівень або D3 – вищий рівень; – математика: рівень D3 (загальний або вищий рівень).

Абітурієнти, які мають право вступу до закладів вищої педагогічної освіти та навчатися за програмами послідовної педагогічної освіти, повинні також пройти співбесіду, мета якої полягає у виявленні придатності заявника до навчання за освітньою програмою на здобуття кваліфікації вчителя початкової школи.

Здобувачі професії вчителя початкової школи за програмами послідовної педагогічної освіти мають також успішно скласти іспит з усної ірландської мови. До завдань іспиту входять: розмова на побутову тематику, за списком прочитаної літератури, читання запропонованого уривку з прози або поезії та відповіді на питання з прочитаного. Тобто здобувачі програм послідовної педагогічної освіти мають продемонструвати високий рівень володіння ірландською мовою [2].

Для збереження та підвищення статусу національної мови у системі вищої педагогічної освіти Республіки Ірландія 10 % місць виділяється абітурієнтам-вихідцям з гельських районів. Такі абітурієнти походять з родин, у яких ірландська мова є мовою повсякденного спілкування. Зазначені здобувачі професії вчителя проходять конкурсний відбір окремо від інших абітурієнтів. Прохідний рівень балів для гельців є різним у різних закладах вищої педагогічної освіти. Але, як правило, він нижчий від загального прохідного балу [1; 13; 4].

Для покращення якості підготовки педагогічних кадрів для початкової школи з 2016/17 н. р. посилюються вимоги щодо вступу до закладів вищої педагогічної освіти. За результатами комплексного випускного іспиту на отримання атестату про повну середню освіту, абітурієнти програм вищої педагогічної освіти за напрямом початкова школа повинні мати успішність не нижче ніж: А1 з математики (загальний рівень) або В1 (вищий рівень), В1 з англійської мови (вищий рівень), В1 з ірландської мови (вищий рівень).

Програми педагогічної освіти Республіки Ірландія включають базові, професійні, навчальні дисципліни початкової школи і педагогічну практику (загальну та з ірландської мови). Усі програми педагогічної

освіти країни проходять академічну акредитацію і мають бути укладені згідно з вимогами Ради вчителів. Ці вимоги задекларовано у документі «Початкова педагогічна освіта: критерії і керівні принципи для провайдерів програм педагогічної освіти» (2011 р.), який розроблено відповідно до розділу 38 Закону про Раду вчителів (2001 р.). Основні вимоги щодо структури програм педагогічної освіти представлені у таблиці № 4 [5; 11].

Таблиця 4

Структура програм педагогічної освіти в Ірландії (початкова школа)

Складові програм педагогічної освіти	Початкова школа: програми послідовної педагогічної освіти: 2 роки (60 тижнів) + розширена практика з ірландської мови	Початкова школа: програми паралельної педагогічної освіти: 4 роки (120 тижнів) + розширена практика з ірландської мови
Навчальні дисципліни початкової школи	вивчаються інтегровано з базовими або професійними дисциплінами	вивчаються інтегровано з базовими або професійними дисциплінами
базові і професійні дисципліни	50%	55%
педагогічна практика	40% (24 тижні)	25% (30 тижнів)
дискреційний компонент	10%	20%
практика з ірландської мови у гельських районах	4 тижні	4 тижні

Як правило, слухачі програм післядипломної педагогічної освіти (послідовна модель) вивчають навчальні предмети початкової школи під час опанування попередньої бакалаврської програми. Навчальні дисципліни початкової школи можуть також вивчатися інтегровано з іншими складовими програми педагогічної освіти. Що ж до програм педагогічної освіти за паралельною моделлю, навчальні дисципліни початкової школи інтегруються у відповідні навчальні плани з професійних або базових дисциплін [7].

Фундаментальні (базові) дисципліни, що входять до програм початкової педагогічної освіти за напрямом початкова школа включають: філософію освіти, соціологію освіти, психологію навчання, психологію розвитку дитини, історію освіти, інклюзивну освіту і освітні потреби – навчання дітей з особливими освітніми потребами, міжкультурну освіту. Фундаментальні дисципліни розвивають критичне мислення студентів-учителів, здатність розробляти навчальні програми і визначати їх цілі, набувати нових знань з педагогіки, освітньої політики, реформування у галузі освіти, методів оцінювання навчальної діяльності. Фундаментальні дисципліни також збагачують знання студентів щодо ірландської системи

освіти, допомагають застосовувати набуті знання відповідно до освітніх ситуацій та висловлювати свою точку зору щодо сильних / слабких сторін національної освіти. Вивчення циклу фундаментальних дисциплін також сприяє формуванню основ професійної етики у майбутнього вчителя [7; 5, 11–13].

Професійні дисципліни програм педагогічної освіти за напрямом початкова школа охоплюють: педагогіку, методику навчання і програмні дисципліни початкової школи (curricular studies). Вони сприяють розвитку знань студентів з циклу педагогічних дисциплін, удосконалюють їх комунікативні навички, розкривають сутність процесу навчання, допомагають майбутнім фахівцям критично оцінювати свою практичну діяльність, співпрацювати з колегами з метою професійного вдосконалення і взаємного збагачення досвідом. Професійні дисципліни за напрямом початкова школа включають педагогіку і методику навчання кожного предмету з програми початкової школи (від молодших школярів до 6 класу), особливості початкової шкільної освіти, дошкільну освіту (для молодших класів початкової школи), принципи організації шкільного закладу, класне керівництво, використання інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ) у навчанні, оцінювання навчальних досягнень учнів. Програма початкової школи складається з шести програмних галузей і охоплює 11 предметів [7].

Таблиця 5

Програма початкової школи

Програмна галузь:	Предмети:
мови:	ірландська, англійська
математика:	математика
соціальна, природнича, наукова освіта: (Social, Environmental, and Scientific Education (SESE))	історія, географія, наука
мистецька освіта:	образотворче мистецтво, драма, музика
фізична освіта	фізична освіта
громадянська освіта, основи здоров'я і особистої гігієни (Social, Personal and Health Education)	громадянська освіта, основи здоров'я і особистої гігієни

Третім основним компонентом програм педагогічної освіти за напрямом початкова школа є педагогічна практика. У бакалаврських програмах паралельної педагогічної освіти тривалістю 4 р. 25 % навчального часу виділяється на педпрактику. Програми післядипломної послідовної педагогічної освіти (2 р.) виділяють 40 % навчального часу на цей компонент. Педагогічна практика складається з двох блоків. Кожен блок, у свою чергу, має активну і пасивну складові [3, с. 11–13].

Четвертим компонентом програм педагогічної освіти є педагогічна практика з ірландської мови. Посилена увага вивченню ірландської мови зумовлена розумінням необхідності підвищення рівня володіння населенням національною мовою, його обізнаності щодо національної культури і традицій. Педагогічна практика з ірландської мови розділена на

два блоки, її загальна тривалість – 4 тижні [9, с. 4–5].

Таким чином, у 2016 р. програми початкової педагогічної освіти забезпечувалися самостійними коледжами педагогічної освіти, коледжами, що увійшли до складу університетів та незалежними приватними закладами освіти третього рівня. Учителів початкової школи у Республіці Ірландія готують за програмами послідовної і паралельної педагогічної освіти. Загальна тривалість програм паралельної педагогічної освіти складає 4 р. (240 кредитів), програм послідовної педагогічної освіти – 2 р. (120 кредитів). Усі програми початкової педагогічної освіти за напрямом початкова школа проходять академічну і професійну акредитацію. Рада вчителів визначає відповідність програм початкової педагогічної освіти визначеним стандартам професійної підготовки вчителів початкової школи. Основними компонентами програм початкової педагогічної освіти за напрямом початкова школа є базові, професійні, навчальні дисципліни і педагогічна практика.

Подальші наші наукові розвідки будуть спрямовані на дослідження сучасної системи професійної підготовки вчителів середньої школи в Республіці Ірландія.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Darmody M., Smyth E. Entry to Programmes of Initial Teacher Education / Merike Darmody, Emer Smyth. – Dublin : The Economic and Social Research Institute, 2016. – 150 p.
2. Curricular Subject Requirements (Post-Primary) : [For persons applying for registration on and after 1 January 2017]. – Teaching Council, 2013. – 47 p.
3. Guidelines on School Placement. – The Teaching Council, 2011. – 30 p.
4. Hyland A. A Review of the Structure of Initial Teacher Education Provision in Ireland: [Background Paper for the International Review Team, May 2012] / A. Hyland. – Department of Education and Skills, 2012. – 41 p.
5. Initial Teacher Education: Criteria and Guidelines for Programme Providers: [In accordance with Section 38 of the Teaching Council Act, 2001]. – The Teaching Council, 2011. – 32 p.
6. Initial Teacher Education : Strategy for the Review and Professional Accreditation of Existing Programmes. – The Teaching Council, 2011. – 28 p.
7. Structure and content of initial teacher education courses – Ireland / Available at: <https://www.european-agency.org/agency-projects/Teacher-Education-for-Inclusion/country-info/ireland/structure-and-content-of-initial-teacher-education-courses>
8. Teaching council Teacher Education : Initial Teacher Education : Review and Professional Accreditation of Existing Programmes of ITE / Available at: <http://www.teachingcouncil.ie/en/Teacher-Education/Initial-Teacher-Education/Review-and-Professional-Accreditation-of-Existing-Programmes-of-ITE/Completed-Reviews/Completed-Reviews.html>
9. Report of the Gaeltacht Placement Working Group to the Teaching Council. – The Teaching Council, 2012. – 53 p.